

Pr. lect. dr. Cătălin VATAMANU

**TEXTUL SFÂNT,
FEREASTRĂ CĂTRE DUMNEZEU
ȘI OGLINDĂ A LUMII**

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2023

CUPRINS

Prefață	7
Priorități vechi la început de an	11
„Vameșule”, nu fi fariseu!	18
Dumnezeu, mai înainte de cunoaștere	21
Dumnezeu, Prietenul tineretilor mele	26
Fără iertare și post, suntem niște izgoniți din starea paradisiacă	32
Care sunt temeiurile vechi-testamentare în favoarea rugăciunii pentru cei adormiți întru Domnul?	38
Apa cea vie – prilej de scufundare în profunzimile duhovnicești ale vieții noastre	43
Isaia – profetul luminii dumnezeiești	50
Omul, în fața tronului judecății	53
Ironia Judecății	58
Monahul Ilie Iorest de la Putna, mitropolit și sfânt	62
Hristos în fața judecății oamenilor	67
Răspunsul trădătorului? Un sărut!	72
„Să-i odihnim pe părinți prin viața noastră”	77
Vindecarea slugii sutașului – manifestare a autorității smerite	82
„Pentru ce cugetați rele în inimile voastre?”	88
Testarea prezenței lui Dumnezeu în viața noastră	93
Mila lui Dumnezeu readuce viața	96
Sfânta Cuvioasă Parascheva și puterea evlaviei jertfelnice	101
Legea lui Dumnezeu și autoritatea politică	107
Pilda celor invitați la cină – lecția comuniunii în Hristos	112

Istoria Vechiului Testament, timp al pregătirii descoperirii slavei lui Dumnezeu -	
Hristos Domnul	117
Înțelesuri ale măștilor	122
Stai în casă! Un îndemn biblic al izbăvirii	127
<i>Fake news</i> - formă de reactivare	
a falsului profetism?	132
„Oare va uita să Se milostivească Dumnezeu?”	137
Alege viața! Poruncă imperativă sau	
îndemn pedagogic?	142
Provocările chemării divine la tinerețe,	
în cheie biblică	146
Cum găsim liniștea și tăcerea	
într-o lume zgomotoasă	153
Unitate? Doar în Dumnezeu!	157
Bibliografie	163

PREFAȚĂ

Scriptura inspirată a Vechiului și a Noului Testament este mesajul de dragoste desăvârșită a lui Dumnezeu către umanitate. Autoritatea, integralitatea, veridicitatea, acuratețea și aplicabilitatea ei sunt asigurate continuu de Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Cuvântul, „viața și lumina oamenilor” (*Ioan 1, 4*), Care „S-a făcut trup” (*Ioan 1, 14*). Izvorând din Cel Viu, Scriptura este „apă vie”, fermă și autoritară, în fondul ei, dar „săltăreață” (*Ioan 4, 14*), plină de viață, dinamică și lucrătoare, prin forma adaptată înțelegerii fiecărui om, pentru că viu, lucrător și proniaitor este Dumnezeu, Cel care Se descoperă în Scriptură.

În societatea actuală – caracterizată de multiplele opțiuni pentru exprimarea credințelor religioase, seducătoare prin larghețea doctrinară și uneori chiar morală, laxismul practicilor de cult și al vieții de familie –, mesajul Evangheliei trebuie să fie cât mai prezent. De aceea, este necesar să reactualizăm astăzi, cu responsabilitate de sacerdot, teme și adevăruri teologice, modele și soluții patristice, să restabilim societății fundamentele și principiile teologice afirmate biblic.

Lumina nu poate fi pusă sub obroc (*Marcu 4, 21*). „Lumina cea adevărată”, care este Hristos Domnul, „luminează pe tot omul, care vine în lume” (*Ioan 1, 9*), Prin urmare, atâta vreme cât suntem „fii ai luminii” (*Ioan 12, 36; Efeseni 5, 8*), nu avem voie să pribegim în obscurantism și ignoranță, clișee și prejudecăți, ură și intoleranță, pe care lumea virtuală ni le oferă adeseori sub aparența normalității determinată de împrejurări și contexte. Este evident

că impactul „celorlalți” asupra noastră este astăzi unul major, aducându-ne aminte de cuvintele marelui filosof stoic Seneca, în *Epistulae morales ad Lucilium: Non scholae, sed vitae discimus!* („Nu învățăm de la școală, ci de la viață!”)

Gândurile așezate în cuvintele acestui volum pleacă tocmai de la reflecția personală asupra priorităților omului modern și asupra axiologiei acestuia în contextele noi ale societății, dorind ca prin acestea să ofer o soluție biblică interogațiilor lumii actuale. De asemenea, prin intermediul lor mi-am propus să evidențiez importanța studiului Sfintei Scripturi acasă și în Biserică, dar și în contextul academic, având ca fundament experiențele profetice și teofanice ale omului biblic, încât teologia să nu fie percepută doar ca un act de cunoaștere, ci să se descopere și prin cealaltă dimensiune, mai profundă, cea contemplativă, de trăire a adevărului revelat.

Volumul este alcătuit din articole de autor publicate în Ziarul Lumina, disponibile online, atât pe site-ul oficial al ziarului, cât și pe Doxologia.ro. Am așezat în rândurile care urmează cuvinte de suflet, care au izvorât din studiul Sfintei Scripturi, determinat fiind cel mai adesea de contextul liturgic al duminicilor de peste an, marcante evenimente bisericesti, frământări personale sau sociale, cărora am căutat să le evoc importanța și impactul pentru actualitate. Plecând întotdeauna de la cuvintele revelate de Dumnezeu în Scripturi, dar punând accent pe textul și teologia Vechiului Testament – domeniul meu de expertiză – mi-am propus să relievez prin intermediul acestor texte valabilitatea mereu actuală a Bibliei în viața Bisericii și în lucrarea cotidiană a fiecărui credincios.

Am ales pentru acest volum titlul „Textul sfânt – feastră către Dumnezeu și oglindă a lumii” întrucât doresc

să scot în evidență că Sfânta Scriptură este precum o fereastră către cunoașterea de Dumnezeu și oglindă a realităților lumii, de pretutindeni și de oricând, înțelegeri pe care exegeza textelor sfinte ni le facilitează și ni le explică. Articolele publicate sunt cu caracter documentar, evidențiind preocuparea personală pentru analiza exegetică, teologică, literară și filologică a Sfintei Scripturi, dar și responsabilitatea, ca vocație teologică, de a argumenta biblic, dogmatic, filologic, istoric, antropologic, uneori în formă catehetică sau omiletică, fundamentele noastre de credință.

Decurgând din exegeza textelor biblice, dar evitând ca acestea să fie reduse la scolastice analize teologice, limbaj nescripturistic și încadrări în categorii laice, acestor reflecții teologice le-am adăugat mărturisirea autentică de credință, rezultatul fiind o hermeneutică practică și, sper, cu un evident caracter pastoral. Departe a de gândul de a judeca pe ceilalți, reflecțiile personale iau atitudine uneori față de anumite derapaje de ordin moral ale societății, aducând în prim-plan soluții teologice pentru contexte particulare. Mesajul moralizator vine din forța cuvintelor inspirate de Dumnezeu în Sfânta Scriptură, literatura patristică și filocalică, în cultul și viața Bisericii, învățături a căror autoritate veșnică este ieri și azi aceeași, transformând launtric pe cei ce se încred în lucrarea sfințitoare a Harului lui Dumnezeu. Și pentru că textele publicate în acest volum mă reprezintă în totalitate – eu însumi cuprinzându-mă în imaginea acestei lumi, reflectată profetic în oglinda Scripturii revelate – acestea sunt o mărturisire de credință, autoritate și credință, ce izvorăsc din evlavia smerită a autorului lor.

Nădăjduiesc că și tu, dragă cititorule, te vei (re)descoperi în textele cuprinse în această carte, întrucât mi-am propus prin acestea să trec de la text și context biblic la

persoane și realități moderne, contemporane, la noile contexte sociale, economice, politice, educaționale, culturale și religioase. Astfel, lectura sincronică a textelor revelate este împletită cu cea diacronică, evitând dogmatizarea sensurilor, semnificațiilor și înțelegerilor ce decurg din aceasta. În contexte istorice noi, avem responsabilitatea de a folosi textul sfânt pentru a redeschide canale de comunicare demult închise, care să pună în valoare semnificațiile narațiunilor biblice și rolul personajelor istoriei sfinte, ca o chemare adresată astăzi cititorului spre *a fi* cu Dumnezeu.

PRIORITĂȚI VECHI LA ÎNCEPUT DE AN*

„În anul al doilea al regelui Darius, în luna a șasea, în ziua întâi a lunii, a fost cuvântul Domnului prin gura lui Agheu, proorocul, către Zorobabel, fiul lui Salatiel, cârmuitorul lui Iuda, către marele preot Iosua, fiul lui Iosedec, zicând: «Așa zice Domnul Savaot: Poporul acesta grăiește: «N-a venit încă vremea ca să zidim templu Domnului». Atunci a fost cuvântul Domnului către proorocul Agheu, zicând: «Este oare, timpul, ca voi să locuiți în casele voastre cu pereții lucrați în tăblii, când templul acesta este în ruină?» Și acum, iată ce zice Domnul Savaot: «Fiți cu băgare de seamă la căile voastre! Voi ați semănat mult, dar ați cules puțin; ați mâncat, dar nu v-ați săturat; ați, băut, dar nu v-ați îmbătat; v-ați îmbrăcat cu veșminte, dar nu v-au ținut de cald și ați strâns simbria voastră ca să o puneți într-o pungă spartă». Așa grăiește Domnul: «Fiți cu băgare de seamă la căile voastre! Suiți-vă în munte și aduceți lemne ca să clădiți iarăși templul în care voi binevoi și Mă voi preaslăvi», zice Domnul. «V-ați așteptat la mult, dar iată că aveți puțin. Ați strâns mult, dar Eu am risipit truda voastră! Pentru ce?, zice Domnul Savaot. Din pricina templului Meu care stă dărâmat, iar voi zoriți cu lucrul, fiecare pentru casa lui! Pentru aceasta cerul se va încuia, nu vă va da rouă și pământul roadele sale. Și am chemat seceta pe pământ și pe munți, peste grâu, peste vin și peste orice rodește pământul; peste oameni și peste dobitoace și peste toată

* Acest text este forma revizuită a articolului „Priorități vechi la început de an, răspuns biblic”, publicat în *Ziarul Lumina*, 15 ianuarie 2020, și online, la adresa <https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/prioritati-vechi-la-inceput-de-an-raspuns-biblic-151162.html>.

strădania palmelor voastre». Și a auzit Zorobabel, fiul lui Salatiel, și marele preot Iosua, fiul lui Iosedec, și tot restul poporului, glasul Domnului și cuvintele proorocului Agheu, așa precum Dumnezeu îi rânduiuse trimiterea lui, și poporul a fost cuprins de spaimă în fața Domnului. Atunci Agheu, trimisul Domnului, după rânduiala trimiterii lui de Domnul, a grăit poporului în acest chip: «Eu sunt cu voi!» zice Domnul” (Agheu 1, 1-13).

Începutul de an este, în familie, timp al înnoirii legămintelor de dragoste dintre soți, părinți și copii, iar în societate, timp al stabilirii de parteneriate, dar și de încheiere de noi contracte economice.

Ca membri vii ai Bisericii, prima zi din noul an este de fiecare dată ocazia liturgică de reafirmare a adevărului noastre la corpul eclezial al lui Hristos, în comunitatea parohială. Răspunsul acestei mărturisiri vine de la Dumnezeu prin cuvintele sfinte păstrate în *Deuteronom 30, 9-10*: „Domnul Dumnezeuul tău îți va da cu prisosință spor la tot lucrul mâinilor tale, la rodul pântecelui tău, la rodul dobitoacelor tale, la rodul pământului tău, că se va bucura Domnul Dumnezeuul tău din nou de tine, cum S-a bucurat de părinții tăi, și-ți va face bine”.

Fiecare în viață își stabilește prioritățile, după cum liber consimte și după propria axiologie. Însă ceea ce considerăm a fi de mare importanță trebuie evaluat și din perspectiva valorilor religioase.

Rostită acum circa 2.500 de ani, profetația lui Agheu ne-ar putea veni azi în ajutor tocmai pentru a ne recalibra prioritățile. Atunci, la adăpostul sedentarismului „acasă”, prioritățile celor abia ieșiți din timpul vechi al exilului sunt legate de sine și de autosuficiență: reconstruirea caselor, mai târziu chiar lărgirea și împodobirea lor, asigurarea

hranei și a băuturii, producerea și chivernisirea banilor. Profetul David atrăgea însă atenția că prioritatea omului trebuie să fie slujirea lui Dumnezeu: „Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: Să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, Ca să văd frumusețea Domnului și să cercetez locașul Lui” (*Psalmi 26, 7-8*). Dar pentru cei reîntorși din exil, timpul pentru Domnul „nu a venit încă”, iar prioritar este timpul de care au ei nevoie pentru împlinirea intereselor personale. Acesta este contextul în care Dumnezeu intervine prin gura profetului Agheu. Noul început trebuia însoțit însă de lecții vechi: slujirea lui Dumnezeu trebuie să fie prioritară oricărei alte activități.

Desigur că obiectivul pe care Agheu îl pune în prim-planul comunității este reconstrucția Casei Domului, a Templului Sfânt, locul de unde Dumnezeu trimite binecuvântarea Sa peste întreg poporul. Dar este evident că demersul său nu este doar unul de mobilizare spre zidirea pietrelor în viitoarea construcție a Templului lui Dumnezeu, ci de edificare a unei comunități dăruite de istoria potrivnică. De aceea, cuvintele profetice aspre vizează starea morală a comunității, condiție fără de care Casa Domnului nu va putea fi reconstruită. În acest context apare prima întrebare a lui Agheu, în versetul 4, și prima exortatie, în versetul 5: „Este oare, timpul, ca voi să locuiți în casele voastre cu pereții lucrați în tăblii, când templul acesta este în ruină? Și acum, iată ce zice Domnul Savaot: «Fiți cu băgare de seamă la căile voastre!»”

După cum începe textul profetic, ne-am fi așteptat la o carte adresată lui Zorobabel, exponentul autorității politice, și lui Iosua, exponentul autorității religioase: „A fost cuvântul Domnului prin gura lui Agheu, prorocul, către Zorobabel, fiul lui Salatiel, cârmuitorul lui Iuda, către

marele preot Iosua, fiul lui Iosedec” (1, 1). Dar în al doilea verset vedem o reliefare a adevăratului destinatar al cuvintelor profetice: „poporul acesta”, întrucât responsabilitatea de conducere și cea sacerdotală nu aparțin doar celor doi lideri, ci întregului popor. Profetul Agheu mută atenția cititorului de la Zorobabel și Iosua la popor, pentru că tot omul are vocația sfințeniei, pe care trebuie să o împlinească printr-o slujire desăvârșită, plină de responsabilitate și autoritate duhovnicească.

Cuvântarea profetică adresată poporului începe cu o dubitație: „Este, oare...?”, ca și cum Agheu, după apartenență socială unul ca și ei, dar cu nou destin teologic, cel profetic, nu ar cunoaște răspunsul întrebării. Apoi, folosind termenul ebraic cel mai uzitat pentru „timp”, ebraicul *et*, sugerând un timp apropiat, Agheu caută să schimbe motivația poporului, întrebându-i dacă acesta este timpul să construiască propria casă, când templul este în ruină (v. 4), sau este „timpul pentru construcția casei lui Dumnezeu” (v. 2).

Altfel spus, profetul își mustră conașionalii, folosind limbajul indirect, ironic, întrucât pentru aceia „nu este timpul” (*lo et*) de a construi Templul (v. 2), dar „este timpul” – numit „timpul vostru” (sau „destinat vouă”, devenit propriu vouă, precum o proprietate) (*haet lachem*) – ca aceia să locuiască în case acoperite. În ultimele ediții ale Sfintei Scripturi se pune accent chiar pe aspectul de modernizare și de securizare a locuinței: „cu pereții lucrați în tăblii”.

Exortarea adresată contemporanilor este exprimată imperativ: „Fiți cu băgare de seamă la căile voastre!” Traducând textul ebraic, descoperim un sens mult mai profund al cuvintelor: „Puneți sufletul vostru peste căile voastre!”

Același îndemn se repetă în v. 7, identic, apoi în 2, 15 și 2, 18, în aceste două versete lipsind însă complementul „căile voastre”. Este evident că profetul pune mult patos în acest apel și își cheamă auditorii și cititorii la reflecție.

Sfârșindu-se timpul vechi al robiei și trăind starea înnoită a libertății în spațiul securizat de pronia divină, profetul Agheu vrea să provoace un examen de conștiință, o evaluare a atitudinii religioase a poporului. Ceea ce au lucrat ei până acum este cu adevărat constructiv? Este investiția lor durabilă? Obiectivele lor nu cumva au în vedere doar binele social, însă nu și pe cel moral sau religios?

Atenția sporită asupra unui obiectiv duce la neglijarea altuia, grija totală față de succesul personal în cotidian are drept consecință delăsarea în construirea Casei lui Dumnezeu. Este evident că între cele două obiective este o strânsă legătură. Prin urmare, dacă primul obiectiv nu este îndeplinit, cauza poate fi cel de-al doilea. Pentru a exprima mai clar această relație cauză-efect, Agheu dă cinci exemple ale inutilității efortului egoist: „Voi ați semănat mult, dar ați cules puțin; ați mâncat, dar nu v-ați săturat; ați băut, dar nu v-ați îmbătat; v-ați îmbrăcat cu veșminte, dar nu v-au ținut de cald și ați strâns simbria voastră ca să o puneți într-o pungă spartă” (v. 6).

Falsa prioritizare a obiectivelor poporului a dus la pierderile economice, eșuând în realizarea priorității absolute: construirea Casei lui Dumnezeu. Dorința de îmbogățire imediată, de stăpânire autarhă, de siguranță socială și de independență a schimbat oamenii și societatea doar aparent, la suprafață. În realitate, ei au ajuns la sărăcie și tot ce au adunat au risipit.

Provocarea profetică din v. 5 este repetată cu exactitate în v. 7, mai puțin cuvântul introductiv *atta*, „acum”.

Dacă în prima exortatie profetul pare mai mult constatativ, arătând că lipsa credinței (*lit.*, punerea sufletelor lor pe calea ce trebuia urmată) a determinat neimplicarea, în cea de-a doua, el urmărește declanșarea acțiunii de transformare a oamenilor prin instruirea profetică. Aici nu mai este vorba de un „acum” istoric, ci de un „acum” continuu. Impasul cauzat de autosuficiență și individualism poate fi depășit printr-o lucrare comună insuflată și angajată sufletește.

Dacă în v. 6 se arată că poporul a înșămânțat mult, dar a cules puțin („Voi ați semănat mult, dar ați cules puțin”), v. 9 pune accent pe evaluări, estimări, calcule, bilanțuri: „V-ați așteptat la mult, dar iată că aveți puțin”. Este evidentă aici folosirea metaforei pământului, chiar a pământului cultivat, semn al proprietății, accentuându-se proprietatea personală: „voi ați semănat”. În aceeași accepție, nu este deloc de neglijat sensul instructiv-educativ al aceleiași metafore. Pământul cultivat poate fi rațiunea omului, prelucrată prin instruire. Prin urmare, o instruire fără Dumnezeu înseamnă o formare cu lipsuri, o rodire deficitară.

Fără o axiologie care să aibă în centru credința în Dumnezeu, omul nu-și poate autoevalua propriile experiențe. El crede că „a strâns mult”, dar această adunare este doar contabilă, cifrică, amăgitoare, iluzorie. Raportat la Dumnezeu, acest „mult” este un „mult” risipit: „Eu am risipit truda voastră!” (v. 9). „Cerul se va încuia” (v. 10), iar lipsa hranei, a băuturii, a îmbrăcăminte și a resurselor financiare (și de alt fel) va continua. „Cerul” este Cel care determină căderea rouăi (care este învățătura și cuvântul lui Dumnezeu, cf. *Deuteronom 32, 2*) și buna rodire a pământului (*adamah*, de fapt a omului, *adam*).

La fiecare nou început al timpului mântuirii noastre să răspundem îndemnului profetului: „Puneți suflet în căile voastre!”, angajându-ne într-un proces de schimbare interioară, care să ne mobilizeze în demersul comun al afirmării apartenenței noastre la Corpul Tainic al lui Hristos, Biserica Sa.

„VAMEȘULE”, NU FI FARISEU!*

„Și a zis: Un om avea doi fii. Și a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Și el le-a împărțit averea. Și nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o țară depărtată și acolo și-a risipit averea, trăind în desfrânări. Și după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea, și el a început să ducă lipsă. Și ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei țări, și acesta l-a trimis la țarinile sale să păzească porcii. Și dorea să-și sature pântecul din roșcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea. Dar, venindu-și în sine, a zis: Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta; Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi. Și, sculându-se, a venit la tatăl său. Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat. Și i-a zis fiul: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțămintea în picioarele lui; Și aduceți vițelul cel îngrășat și-l înjunghiați și, mâncând, să ne veselim; Căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească. Iar fiul cel mare era la țarină. Și când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece

* Acest text este forma revizuită a articolului „«Vameșule», nu fi fariseu!”, publicat în *Ziarul Lumina*, 26 februarie 2011, și online, la adresa <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/meditatie-zilei-vamesule-nu-fi-fariseu-14771.html>.

și jocuri. Și, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea. Iar ea i-a răspuns: Fratele tău a venit, și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a primit sănătos. Și el s-a mâniat și nu voia să intre; dar tatăl lui, ieșind, îl ruga. Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată, atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai înjunghiat pentru el vițelul cel îngrășat. Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat” (Luca 15, 11-32).

Evanghelia ce redă Pilda Fiului risipitor se citește în a doua săptămână a Triodului. Drama libertății păcătoase a fiului risipitor și primirea imediată a acestuia de tatăl său ne răscolește mintea cea materializată, împietrită de păcat. Nu ai cum să nu vezi asemănarea dintre această pildă și cea rostită în Biserică în săptămâna trecută, Pilda Vameșului și a fariseului, și imediat apare frustrarea „cărnii” din noi. Cum este posibil ca un vameș – un om care strângea dări peste dări, impozite peste impozite, care lua, de cele mai multe ori prin metode coercitive, bunurile celor săraci ducându-le stăpânilor romani, un om asociat mai întotdeauna cu desfrânatele, așadar un păcătos – să se întoarcă la casa sa „mai îndreptat” decât un fariseu – un intelectual, un bun cunoscător al Legii mozaice și un împlinitor riguros al ei, am spune un teolog, o persoană care e diferită de ceilalți prin faptul că nu a poftit niciun lucru al aproapelui, nu este nedrept sau adulter, postește de două ori pe săptămână și dă zeciuială Templului din toate cele pe care le câștigă?

Dar ca să nu ne formalizăm și să dăm răspunsuri „standard”, aș da un exemplu concret, exprimat ipotetic.

Dacă pe un asemenea vameș – considerat adeseori și de noi, în logica noastră, ca fiind corupt – l-ai întâlni, tu cititorule, în biserică, în fața icoanei Mântuitorului, bătându-se în piept și zicând: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!”, nu vei spune oare: „Ce fariseu (vameșul ăsta)!”? Sau mai concret: vedem deseori la televizor personalități publice, importanți funcționari administrativi, oameni de afaceri sau persoane politice, participând la Sfânta Liturghie în zile de sărbătoare și de multe ori îi acuzăm pe aceștia, considerați de noi „vameși”, de fariseism. Mintea noastră se blochează la nivel informațional-cognitiv, se oprește la vederea hainei de carne a celuilalt, neputând să pătrundă acolo unde doar Dumnezeu poate: în lăuntrul cel mai de taină al omului, acolo unde are loc procesul de ardere a păcatului, de transformare a materiei în duh de viață veșnică făcător.

Pilda fiului risipitor este, așadar, cheia hermeneutică a pildei vameșului și a fariseului. Libertatea păcătoasă poate fi convertită în libertate sfântă, dar aceasta se produce doar ca urmare a conlucrării dintre om și Dumnezeu, dintre „eu” și „Tu”, o prefacere care este mai întâi lăuntrică și doar apoi devine „publică”. Așadar, fără să fim indiferenți la păcatele „societății”, să ne aplecăm privirile, cu smerenie, la propria stare duhovnicească și să criticăm mai puțin atitudinile religioase ale celorlalți! Să lăsăm judecata altuia lui Dumnezeu, pentru că El este drept, nemitarnic, dar și bun, iubitor, iertător și milostiv! Conform iconografiei, pe Tronul judecății stă un porumbel, semn al păcii, al iertării, al unui nou legământ; dar acesta ține balanța faptelor fiecăruia, care se înclină după dreptate. Nu după dreptatea noastră, ci după dreptatea divină. În neștiința noastră a celor lăuntrice, să fim mai milostivi și mai iertători cu cei ce se pocăiesc și mai critici cu noi înșine.